

De teloorgang van de natuur is alleen te stoppen wanneer we onze economie en onze samenleving fundamenteel anders inrichten. De huidige manier van natuur beschermen is niet afdoende, zeggen wetenschappers van Wageningen UR en Planbureau voor de Leefomgeving. Met de nieuwe Natuurverkenning die in 2021 verschijnt leveren ze bouwstenen voor een natuur-inclusieve economie en samenleving, en een natuurbeleid dat wél werkt.

Van voor naar achter: Joep Dirxx, Petra van Egmond, Rogier Pouwels (r), Bas Breman (l) en Arjen van Hinsberg.

Opinie

Natuurbescherming: tijd voor een andere aanpak

tekst Bas Breman, Joep Dirxx, Rogier Pouwels (allen Wageningen UR); Petra van Egmond, Arjen van Hinsberg (beiden PBL), foto Hans Dijkstra/gaw.nl

Momenteel werken het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en Wageningen University & Research aan de Natuurverkenning. Hiermee beogen we een discussie op gang te brengen over een andere aanpak voor natuurbescherming. Eén die aansluit bij de fundamentele veranderingen die volgens het Intergouvernementeel Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (IPBES) op sociaal en economisch vlak nodig zijn om het wereldwijde verlies aan biodiversiteit te stoppen. Dat er in Nederland behoefte is aan zo'n discussie bleek tijdens de gesprekken die we met groene maatschappelijke organisaties en wetenschappers hebben gevoerd. Er zijn grote zorgen over de beschikbaarheid van grondstoffen, de hardnekkige milieuproblemen én het mondiale biodiversiteitsverlies. Alles klontert samen tot de vraag of we onze leefstijl niet veel meer in balans moeten brengen met de draagkracht van de aarde. Het bestaande natuurbeleid biedt geen antwoord op deze complexe problemen.

Stand van de natuur

Door het Europese en het nationale natuurbeleid wordt de natuur onvoldoende beschermd. Hoewel binnen de Nederlandse natuurgebieden gemiddeld genomen het biodiversiteitsverlies is gestopt, is van *bending the curve* beslist nog geen sprake. Herstel blijft veelal uit. Bij uitvoering van het huidige natuurbeleid tot 2027 kan maximaal 65 procent van de natuurdoelen gerealiseerd worden, zo blijkt uit recente analyses. Tegelijkertijd gaat voor niet-beschermde soorten en buiten de beschermde natuurgebieden de achteruitgang vaak onverminderd door. Denk aan insecten en boerenlandvogels. Ook de levering van ecosysteemdiensten als CO₂-vastlegging en bestuiving staat onder druk. Om tot een andere aanpak te komen is het goed te weten hoe de natuurbescherming in elkaar steekt. Sinds de jaren 90 zet het natuurbeleid (primair) in op vergroting van natuurgebieden,

nieuwe natuur en goede verbindingen daartussen: de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), het huidige Natuurnetwerk Nederland. Het idee is dat met zo'n netwerk de uitwisseling tussen populaties is te waarborgen. Daarmee zou ook de biodiversiteit op peil gehouden en versterkt kunnen worden. Hoewel successen zijn geboekt bleek vergroting van natuurgebieden niet de heilige graal. De milieudruk vanuit landbouw, verkeer en industrie is daarvoor te groot. Om dit probleem aan te pakken werd in 2015 het Programma Aanpak Stikstof (PAS) ingesteld. Daarmee wilde de overheid zowel stikstofgevoelige natuurgebieden beschermen als ruimte creëren voor economische ontwikkeling. Eind mei 2019 zette de Raad van State er een streep door.

Milieudruk

Natuurlijk zijn er ontwikkelingen die bijdragen aan natuurherstel, zoals natuur-inclusieve landbouw, burgers die natuur ontwikkelen en bedrijven die hun locatie of productie vergroenen. De omvang en impact zijn echter vooralsnog beperkt. Buiten de natuurgebieden zijn nog steeds ontwikkelingen gaande die impact hebben op de natuur maar buiten schot blijven, omdat ze slechts ten dele rekening hoeven te houden – zoals via milieuwetgeving – met de eisen die natuurbescherming stelt. Omdat algemene milieunormen niet een op een zijn afgestemd met natuurdoelen, blijft de milieudruk door bijvoorbeeld wateronttrekking (verdroging), aanleg van infrastructuur (versnippering gebieden) en stikstofneerslag structureel te hoog. In natuurgebieden is intensief beheer nodig om de effecten van stikstofneerslag teniet te doen. Er zijn zorgen over de houdbaarheid van dit intensieve beheer op de langere termijn om ecologische (uitputting van de zaadbank door herhaaldelijk plaggen), praktische (betaalbaarheid), maatschappelijke (draagvlak voor maat-

regelen als bomenkap) en beleidsmatige redenen (PAS-problematiek).

Wenkend perspectief

Hoe kan het dan wel? Er wordt snel gedacht aan intensivering van het beleid, bijvoorbeeld door een verdere vergroting van het Natuurnetwerk. Maar hoeveel groter zou het areaal natuur moeten worden? Gaat dat in de richting van een *half earth* waarin de helft van het aardoppervlak gereserveerd wordt voor de bescherming van natuur en biodiversiteit? Wat zijn de maatschappelijke consequenties van zo'n aanpak? Dit type vragen probeert de Natuurverkenning 2021 te beantwoorden. Maar vooral willen we een alternatief verkennen dat aansluit bij de omslag naar een duurzame samenleving zoals het IPBES bepleit. Bij dat perspectief *Living in harmony with nature* gaat het erom zo goed mogelijk gebruik te maken van de (veer)kracht van natuurlijke systemen, processen en hulpbronnen (nature-based) én te zorgen dat er bij menselijke activiteit en grondgebruik óók ruimte is voor andere vormen van biodiversiteit (natuur-inclusief). Er zijn steeds meer voorbeelden en initiatieven die hierop zijn gebaseerd. Denk aan waterveiligheidsprojecten waarin volop ruimte is voor natuur. Of het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. In de stad krijgen steeds meer gemeenten en ontwikkelaars aandacht voor natuur-inclusief bouwen. In de Natuurverkenning 2021 verkennen we de impact en consequenties van dergelijke ontwikkelingen op grotere schaal en de langere termijn (2050). We zijn zelf ook benieuwd hoe Nederland eruit kan gaan zien. Hoe dan ook, met de Natuurverkenning beogen we bij te dragen aan een wenkend perspectief voor het natuurbeleid. De dialoog hierover zijn we gestart. Inmiddels zijn we ook in gesprek met de provincie Gelderland over een nieuw natuurverhaal voor de Veluwe. We hopen er binnenkort een vervolg aan te geven.